

Organizacyjna i merytoryczna koordynacja procesu opracowania projektów sektorowej strategii rozwoju szkolnictwa wyższego do 2020 roku, ze szczególnym uwzględnieniem okresu do 2015 roku

Strategia rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce do 2020 roku

ROZDZIAŁ 9

Raport cząstkowy przygotowany przez konsorcjum:

- ▶ Ernst & Young Business Advisory
- ▶ Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową

Luty 2010

 ERNST & YOUNG

9. Mobilność kadry akademickiej i studentów

9.1. Pojęcie mobilności obejmuje zmianę:

- ▶ uczelni przez nauczycieli akademickich na kolejnych etapach kariery zawodowej (mobilność międzyuczelniana);
- ▶ sektora zatrudnienia - z uczelni do sektora przedsiębiorstw i odwrotnie (mobilność międzysektorowa);
- ▶ krótkoterminową wymianę kadry i studentów z uczelniami krajowymi i zagranicznymi.

9.2. Mobilność zwiększa doświadczenie i wiedzę nauczycieli akademickich i studentów, ułatwia budowanie kapitału relacyjnego, uczy otwartości na nowe idee i ludzi. Zatrudnianie osób spoza lokalnego środowiska przeciwdziała powstawaniu zamkniętych struktur i ułatwia wybór najlepszych kandydatów.

9.3. Mobilność międzysektorowa ułatwia współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym i dostosowanie dydaktyki oraz prowadzonych badań do potrzeb rynku. Jest niezbędnym elementem kształcenia zawodowego.

9.4. Niska mobilność międzyuczelniana jest poważnym problemem polskiego szkolnictwa wyższego. Częstym zjawiskiem jest odbywanie studiów, a następnie zatrudnienie w tej samej uczelni aż do emerytury, nierzadko niemal bez kontaktów z globalną społecznością akademicką.

9.5. Mobilność międzynarodowa studentów ma na celu przygotowanie ich do funkcjonowania w globalnej społeczności oraz na coraz bardziej integrującym się, światowym rynku pracy. Ważnym krokiem w tym kierunku powinno być pełne wdrożenie Procesu Bolońskiego.

9.A. Wprowadzenie obowiązku mobilności do polityki zatrudniania

9.6. W uczelniach publicznych wprowadzone zostaną wymagania mobilności w stosunku do nowo zatrudnianych pracowników naukowo-dydaktycznych i awansowanych na stanowiska profesorskie. Osobę, która uzyskała stopień doktora na danej uczelni, będzie można zatrudnić w tej samej uczelni na stanowisku naukowo-dydaktycznym pod warunkiem, że po uzyskaniu stopnia doktora przepracowała co najmniej dwa lata w innym miejscu pracy. Natomiast na stanowiska profesorskie będzie można zatrudnić lub awansować wyłącznie osobę, która od chwili uzyskania stopnia doktora pracowała co najmniej trzy lata w innym ośrodku akademickim w kraju lub za granicą.

9.7. W ramach dotacji mobilnościowej (por. rozdz. 13), uczelnia zatrudniająca wybitnego badacza z innego ośrodka będzie mogła uzyskać dofinansowanie na przygotowanie dla niego infrastruktury

badawczej i zakup niezbędnej aparatury (*start-up*) oraz na stypendia doktoranckie i stanowiska podoktorskie w jego zespole.

9.8. Dla badaczy z zagranicy, którzy zostali zakwalifikowani na staż podoktorski lub na stanowisko nauczyciela akademickiego, wprowadzone zostaną ułatwienia wizowe oraz uproszczona procedura związana z uzyskaniem pozwolenia na pracę.

Uzasadnienie

9.9. Mobilność w początkowym etapie kariery naukowej jest niezbędna do uzyskania niezależności badawczej, doświadczenia, poszerzenia wiedzy i budowania kapitału relacji. W Polsce udział pracowników naukowo-dydaktycznych zatrudnionych na tej samej uczelni, w której uzyskali tytuł doktora jest bardzo wysoki. W wielu krajach przed otrzymaniem stałej pracy na uczelni młodzi kandydaci do pracy naukowej z reguły odbywają kilkuletnie staże naukowe, często także w ośrodkach zagranicznych.

Zagrożenia

- ▶ Opór przed mobilnością ze względu na konieczność zmiany miejsca zamieszkania i związane z tym koszty oraz możliwe trudności ze znalezieniem w nowym miejscu zamieszkania odpowiedniej pracy dla współmałżonka.
- ▶ Uwarunkowania kulturowe niesprzyjające mobilności.

9.B. Upowszechnienie badawczych stanowisk podoktorskich

9.10. W czołowych ośrodkach badawczych zostaną ustanowione trzyletnie asystentury badawcze (staże podoktorskie), o które na zasadach konkursowych będą się mogli ubiegać młodzi doktorzy z kraju i zagranicy, którzy uzyskali doktorat w innej uczelni i nie są zatrudnieni w uczelni ogłaszającej konkurs. Asystentury badawcze będą mogły być finansowane w ramach dotacji badawczej dla uczelni lub dotacji na finansowanie projektów badawczych (rozdz. 10.B i rozdz. 13). Celem stażu podoktorskiego będzie naukowe „usamodzielnienie się” młodych doktorów, a w przypadku kandydatów zagranicznych nawiązanie i pogłębienie kontaktów z polskim środowiskiem akademickim.

9.11. Młodzi doktorzy będą mogli się ubiegać o dofinansowanie asystentury badawczej w wybranej instytucji (innej niż ta, w której uzyskali doktorat), nawet jeśli ta instytucja nie ogłasza konkursu na staże podoktorskie.

Uzasadnienie

9.12. Pierwsze lata po doktoracie są kluczowe dla kariery badacza. Jest to czas na wybór własnej drogi naukowej, na merytoryczne uniezależnienie się od promotora i sposobu uprawiania danej dziedziny w macierzystej uczelni. Staże podoktorskie stanowią korzyść zarówno dla stażysty (stabilne zatrudnienie na czas określony, środki na badania), jak i dla uczelni przyjmującej (dodatkowa kadra, zróżnicowane, inspirujące środowisko). Staże są z założenia instrumentem mobilności, ponieważ odbywa się je w uczelni innej niż własna. W USA odbycie stażu jest coraz częściej wymagane przy ubieganiu się o dalsze stałe zatrudnienie na uczelni (*tenure track*).

9.C. Pobudzanie mobilności międzysektorowej kadry akademickiej

9.13. Wprowadzone zostaną praktyczne staże podoktorskie, współfinansowane z środków na naukę oraz przez przedsiębiorstwa, instytucje publiczne lub organizacje pozarządowe, w których staże te będą się odbywały. Będą one przeznaczone dla młodych doktorów realizujących program zdobywania praktycznego doświadczenia. O przyznanie takiego stażu występował będzie zainteresowany, przy udziale uczelni oraz instytucji, w której staż będzie odbywany.

9.14. Na stanowisko profesora wizytującego w uczelniach mogą być również powoływani wybitni praktycy, bez kwalifikacji naukowych. W okresie pracy na uczelni uposażenie w wysokości otrzymywanej w macierzystym miejscu pracy będzie pokrywane w ramach Partnerstwa na rzecz Transferu Wiedzy (rozdz. 8.D).

Uzasadnienie

9.15. Mobilność międzysektorowa jest jednym z kluczowych pojęć w realizacji Strategii Lizbońskiej i rozwoju Europejskiej Przestrzeni Badawczej. Podkreśla się konieczność przepływu kadry w obu kierunkach: z uczelni do innych sektorów oraz z innych sektorów (szczególnie z przedsiębiorstw) do uczelni.

9.16. W Niemczech mobilność międzysektorowa powszechna jest w takich dziedzinach jak m. in. inżynieria czy też doradztwo. Młodzi badacze znajdują zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw bezpośrednio po doktoracie, a po kilku latach często wracają na uczelnię, żeby kontynuować pracę badawczą.

9.D. Uwzględnienie mobilności w organizacji studiów

9.17. Kryteria akredytacji i ewaluacji programów dyplomowych będą uwzględniać ich dostosowanie do potrzeb mobilności studentów, a w szczególności:

- ▶ możliwość uzyskiwania zaliczeń przedmiotów w odcinkach nie dłuższych niż semestralne;
- ▶ prawidłowe przypisanie przedmiotom punktów zaliczeniowych ECTS i przenoszenie zaliczeń między programami;
- ▶ ogłaszanie szczegółowych zakresów przedmiotów i informacji o wymaganym przygotowaniu, zasadach uzyskiwania zaliczenia i skali ocen;
- ▶ możliwość prowadzenia zajęć w języku angielskim w przypadku, gdy są zainteresowani studenci;
- ▶ uwzględnienie w programach studiów "okienek mobilności", czyli semestrów przeznaczonych na wyjazdy studentów w ramach krajowych lub międzynarodowych programów wymiany oraz podjęcie praktyk zawodowych;
- ▶ przygotowanie programów opieki nad odwiedzającymi uczelnie studentami (krajowymi i zagranicznymi) oraz ich adaptacji do zasad funkcjonowania uczelni.

9.18. Przestrzeganie zasad Procesu Bolońskiego i ocena ułatwień mobilności będą przedmiotem ewaluacji przez organ akredytacyjny.

Uzasadnienie

9.19. Organizacja studiów polegająca na sztywnym przypisaniu przedmiotów do semestrów, egzaminach po kilku semestrach prowadzenia zajęć oraz brak informacji o programach i kryteriach zaliczeń są istotnym utrudnieniem mobilności. Mimo podpisywania porozumień o programie zajęć z uczelniami partnerskimi, zdarzają się przypadki nieuznawania zaliczeń i wymagania od studentów zaliczania przedmiotów już uwzględnionych w programie uczelni macierzystej.

9.E. Utworzenie Krajowej Agencji Wymiany Akademickiej

9.20. Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej (BUWiWM) zostanie przekształcone w Krajową Agencję Wymiany Akademickiej, do której (obok dotychczasowych zadań BUWiWM) należeć będzie:

- ▶ wspieranie mobilności nauczycieli akademickich i studentów;
- ▶ upowszechnianie oferty polskich uczelni (także e-learningowych) za granicą;
- ▶ profesjonalna promocja Polski jako miejsca studiów oraz badań naukowych;
- ▶ kreowanie innowacyjnych form eksportu oferty edukacyjnej;

- ▶ wypracowywanie i transfer do uczelni *know-how* dotyczącego kluczowych aspektów procesu rozwoju współpracy z zagranicą;
- ▶ kształcenie profesjonalnych kadr i promowanie dobrych praktyk w zakresie współpracy z zagranicą.

9.21. KAWA będzie wspierać przyjazdy studentów do Polski, zarządzać środkami na granty (w ramach dotacji mobilnościowej – por. rozdz. 13) dla profesorów zagranicznych pragnących nauczać lub prowadzić badania w Polsce oraz pomagać zagranicznym naukowcom w organizacji urlopu *sabbatical* w polskiej uczelni. Może wspierać uczelnie w rekrutowaniu kadry i studentów zagranicznych na programy stypendialne finansowane ze środków publicznych.

9.22. Do zadań KAWA będzie też należeć wydawanie zaświadczeń o równoważności dyplomu uzyskanego zagranicą z dyplomem ukończenia studiów odpowiedniego stopnia wydanym przez uczelnię krajową (nostryfikacja dyplomów). W procesie nostryfikacji przewiduje się możliwość zasięgnięcia opinii na uczelni lub u indywidualnych recenzentów.

Uzasadnienie

9.23. Profesjonalne wypromowanie polskiego szkolnictwa wyższego i polskich badań naukowych za granicą wymaga pracy wyspecjalizowanej organizacji, która skupi niewielką liczbę wysokiej klasy fachowców, potrafiących programować działania w zakresie internacjonalizacji i realizować postępowania konkursowe oraz przetargi na przeprowadzenie tych działań.

9.24. W większości krajów Unii Europejskiej istnieją wyspecjalizowane organizacje (finansowane na ogół ze środków publicznych) wspierające mobilność i promujące za granicą studia w danym kraju. Są to: w Niemczech – DAAD, we Francji – Campus France, w Wielkiej Brytanii – British Council, w Holandii – Nuffic, w Finlandii – CIMO, w Szwecji – Svenska Institutet, na Węgrzech – Campus Hungary, w Estonii – Archimedes Foundation itp. Zakres ich działalności oraz status prawny są zróżnicowane. Mają jednak charakterystyczne cechy wspólne: są wyraźnie oddzielone od struktur organizacyjnych ministerstw szkolnictwa wyższego, są natomiast silnie wspierane przez resort spraw zagranicznych. Członkami tych organizacji są uczelnie i/lub ich stowarzyszenia, które wnoszą opłaty do budżetów tych organizacji (składki członkowskie) i mają zapewniony udział w decyzjach odnośnie podejmowanych przez nie działań.

9.25. Uznawanie dyplomów przez uczelnie napotyka na trudności, bowiem struktura studiów w innych krajach jest często odmienna od struktury studiów w uczelniach polskich. Utrudnia to możliwość uznania programu studiów odbytych za granicą za bezpośrednio równoważny programowi realizowanemu przez daną uczelnię polską. To samo ograniczenie dotyczy dziedzin, w których nadawane są stopnie doktora. Trudności z uznaniem dyplomów stanowią przeszkodę w przyjmowaniu na studia II i III stopnia cudzoziemców, dotykają też Polaków, którzy odbyli studia lub otrzymali doktorat na zagranicznej uczelni.

Mierniki realizacji celu strategicznego *Mobilność*

Kod	Definicja	jednostka miary	Przekroje							Źródło danych	Rekomendacja kierunku		
			Sektor		Typ uczelni				Stopnie kształcenia				
			publiczny	niepubliczny	uczelnie zawodowe	kolegia akademickie	uczelnie akademickie	uczelnie badawcze	I			II	III
M1	Odsetek studentów zmieniających uczelnię przy przejściu na kolejny poziom kształcenia w całkowitej liczbie absolwentów danego stopnia kształcenia ²	%	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Rejestr studentów	---
M2	Odsetek studentów realizujących część studiów w uczelni innej niż macierzysta w całkowitej liczbie studentów	%	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Rejestr studentów	Wzrost
M3	Odsetek cudzoziemców studiujących na polskich uczelniach w łącznej liczbie studentów w Polsce	%	x	x	x	x	x	x	x	x	x	MNISW, Eurostat	Wzrost
M4	Odsetek liczby polskich studentów, którzy wyjechali na stypendium Erasmusa za granicę w łącznej liczbie studentów w Polsce	%	x	x	x	x	x	x	x	x	X	Erasmus	Wzrost
M5	Odsetek liczby zagranicznych studentów, którzy przyjechali na stypendium Erasmusa do Polski w łącznej liczbie studentów w Polsce	%	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Erasmus	Wzrost

¹ Według klasyfikacji ISCED.

² Jednym z celów tego wskaźnika jest obserwacja mobilności studentów pomiędzy dziedzinami kształcenia. Obserwacja wysokiego poziomu konwersji z dziedziny A do dziedziny B może być sygnałem „rynkowego” zapotrzebowania na odpowiednie studia interdyscyplinarne.

Kod	Definicja	jednostka miary	Przekroje						Źródło danych	Rekomendacja kierunku			
			Sektor		Typ uczelni						Stopnie kształcenia		
			publiczny	niepubliczny	uczelnie zawodowe	kolegia akademickie	uczelnie akademickie	uczelnie badawcze			I	II	III
M6	Liczba „osobodni” wyjazdów zagranicznych polskich pracowników naukowo-dydaktycznych w celach naukowo-dydaktycznych na jednego pracownika naukowo-dydaktycznego.	liczba	x	x	x	x	x	x			x	Erasmus	Wzrost
M7	Odsetek pracowników naukowo-dydaktycznych, którzy stopień doktora lub doktora habilitowanego uzyskali w innej uczelni w całkowitej liczbie pracowników naukowo-dydaktycznych	%	x	x	x	x	x	x			x	uczelnia	Wzrost
M8	Odsetek pracowników naukowo-dydaktycznych, którzy po doktoracie spędzili co najmniej dwa lata w innym ośrodku akademickim w kraju lub za granicą w całkowitej liczbie pracowników naukowo-dydaktycznych	%	x	x	x	x	x	x			x	uczelnia	Wzrost
M9	Odsetek pracowników naukowo-dydaktycznych uczelni, którzy uzyskali stopień doktora w uczelni zagranicznej	%	x	x	x	x	x	x			x	uczelnia	Wzrost
M10	Liczba doktorów z zagranicznych uczelni, którzy uczestniczyli w działalności polskich uczelni jako wizytujący badacze przez co najmniej miesiąc	osoby	x	x	x	x	x	x			x	MNiSW	Wzrost
M11	Liczba „osobomiesiący” spędzonych w instytucjach spoza sektora szkolnictwa wyższego przez pracowników naukowo-dydaktycznych	liczba	x	x	x	x	x	x			x	uczelnia	Wzrost
M12	Odsetek osób z tytułem doktora, którzy podjęli pracę w sektorze przedsiębiorstw w łącznej liczbie pracowników naukowo-dydaktycznych z tytułem doktora	%	x	x	x	x	x	x			x	uczelnia	Wzrost
M13	Odsetek publikacji realizowanych ze współautorami z innych jednostek badawczych (krajowych, EU, US, inne) w całkowitej liczbie publikacji w czasopiśmie z listy publikacji wskazanej przez MNiSW	%	x	x	x	x	x	x			x	MNiSW, naukowe bazy danych	Wzrost

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Ernst & Young

Assurance | Tax | Transactions | Advisory

Firma Ernst & Young jest globalnym liderem w zakresie usług audytorskich, podatkowych, transakcyjnych i doradczych. Na całym świecie 144 000 naszych pracowników jednoczą wspólne wartości i świadczone wysokiej jakości usługi. Zmieniamy rzeczywistość, pomagając naszym pracownikom, naszym klientom oraz naszej coraz szerszej społeczności w wykorzystaniu ich potencjału.

Aby uzyskać więcej informacji, odwiedź www.ey.com/pl

© 2010 Ernst & Young
Wszelkie prawa zastrzeżone.

Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową

Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową jest pozarządową, niezależną instytucją naukowo-badawczą zajmującą się gospodarką i polityką państwa. Instytut powstał w 1989 roku jako fundacja działająca na zasadach non-profit. Prowadząc badania, IBnGR formułuje rekomendacje użyteczne dla polityki państwa oraz dostarcza sferom biznesu i szerokiej opinii publicznej niezależnych ocen gospodarki.

Aby uzyskać więcej informacji, odwiedź: www.ibngr.edu.pl

